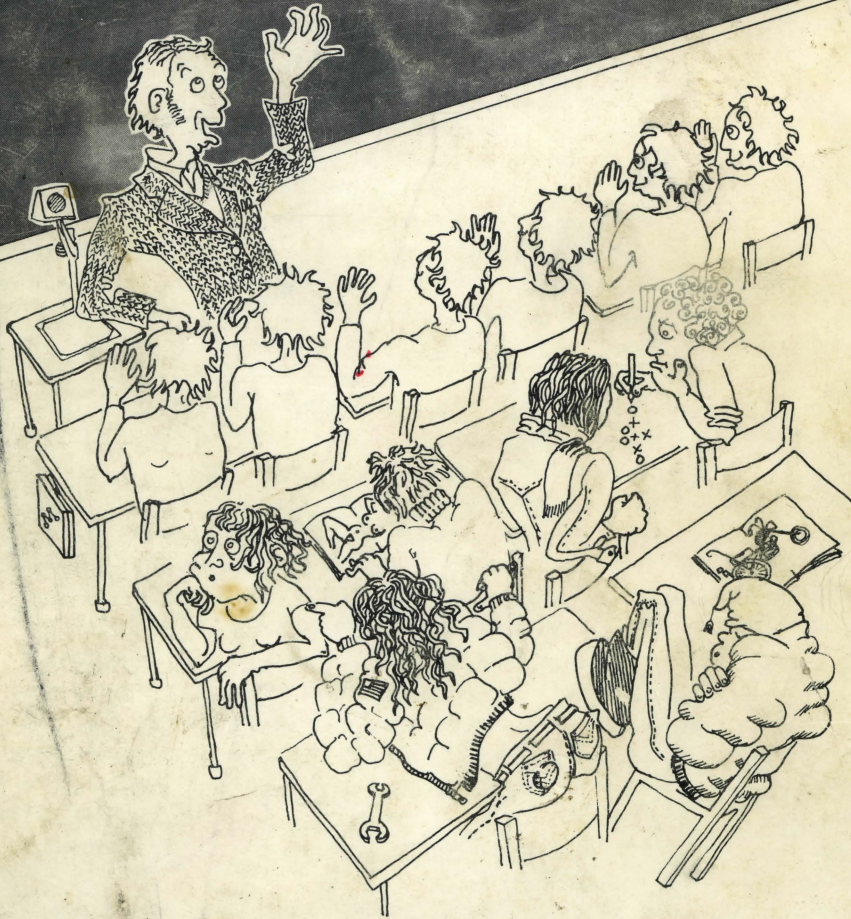

KRITISK UTBILDNINGSTIDSKRIFT

1977

KRUT

DONALD BREADY

1

TEMA:

**VAD LÄR MAN SIG EGENTLIGEN
I SKOLAN?**

10 kr

redaktionellt:

VAD LÄR MAN SIG EGENTLIGEN I SKOLAN?

Inget samhällssystem kan överleva, om inte barnen från det de är små tränas i att acceptera den rådande ordningen och bidra till att den upprätthålls. Denna träning brukar kallas socialisation.

Socialisationen inleds i familjen och fortsätter bland kamraterna, i skolan, framför teven, i arbetslivet.

I det här första numret av KRUT lägger vi tyngdpunkten vid att visa på hur skolan bidrar till socialisationen.

När en lärare undervisar i geografi eller matematik eller kanske tom vill träna eleverna i solidariskt handlande eller kritiskt tänkande, tvingas läraren att offra mer tid och energi på helt andra saker: att få eleverna att sitta still, hålla tyst, vänta på sin tur, ignorera kamrater, förtränga egna erfarenheter. Lärarna ställer alltså en rad mer eller mindre uttalade krav på eleverna. Krav av det här slaget brukar kallas den dolda läroplanen. *Det är*

*hur som ofta
någon läraren
eller elever
är medvetna om*

Två danska psykologer, Mette Bauer och Karin Borg, ägnade häromåret en termin åt att spåra den dolda läroplanen i ett par danska skolor. I det här numret av KRUT ger vi stort utrymme till denna undersökning. Vi i redaktionen arbetar i skolan och känner väl igen de situationer som Karin och Mette beskriver. De har berättat att de alltid gjorde sina viktigaste iakttagelser under de allra första lektionerna i en ny klass. I fortsättningen fick de svårare och svårare att se vad som verkligen hände, beroende på att de alltmer levde sig in i lärarens roll: Här gäller det att få undervisningen att flyta utan alltför mycket oreda, hålla efter bråkstakar, hinna med alla ungar som behöver hjälp osv. Efter hand upplevde Mette och Karin den dolda läroplanen som så självklar att de blev blinda för den. Och just så är det för oss som jobbar som lärare: det är förtyvlat svårt att få syn på den dolda läroplanen i vår egen undervisning.

Att vi som lärare, psykologer, kuratorer, socialarbetare förmedlar dessa krav betyder inte att vi gör ett dåligt jobb. Vårt arbete styrs inte i första hand av våra fina pedagogiska idéer, utan av våra faktiska arbetsvillkor. Det är viktigt att vi är medvetna om våra faktiska arbetsvillkor och skaffar oss kunskaper om skolans funktion i samhället. Problemen vi möter i skolan är orsakade av motsättningar i samhället. Problemen är således inte privata utan gemensamma och måste angripas gemensamt.

I redaktionen för KRUT 1: Donald Broady, Kerstin Degermark, Carina Fast, Lena Hellblom, Jan Swaling, Sussi Törneman.

Bildansvariga: Görel Hedtjärn,

Sussi Törneman.

© KRUT-redaktionen plus författarna

Omslagsbild: Donald Broady

KRUT

Innehållsförteckning

<i>KRUT-redaktionen</i>	
Redaktionellt	2
<i>Mette Bauer, Karin Borg (bearbetning KRUT-redaktionen)</i>	
Vad lär man sig egentligen i skolan?	4
Den dolda läroplanen	6
Det händer i klassrummet	10
Hur barnen svarar på skolans krav	22
Skyll inte på lärarna!	28
<i>Krut redaktionen</i>	
Efterord: Lärarnas yrkessjukdom	32
Svenska undersökningar	
<i>Trond Ålvik</i>	
Om projektet "Skolklassen" som socialt system"	41
<i>KRUT-redaktionen</i>	
Intervju med Ulf Lundgren "Ramfaktorerna betyder mest"	47
<i>KRUT-redaktionen</i>	
Vad får man inte lära sig i skolan?	49
Rektorn sa: Du får sjukskriva dig	50
Stämplad i två år för politisk propaganda	51
Stencilerna som blev tillfälligt omhändertagna	53
<i>Kirsten Poulsgaard</i>	
Kakmonstret och den kompensatoriska pedagogiken	62
Aktuellt	
Betygskampen	76
Bojkott av centralproven	80
Läroplansöversynen	81
Till kamp mot timplanerna	83
Läst	
Børnemarked	85
Klassamhället och det fria utrymmet	87
Socialisation	91
Skolens vold	92
Några aktuella organisationer	93
Anslagstavlan	96
Debatt	98

KRUT är en partipolitiskt obunden tidskrift och ges ut av Föreningen Kritisk Utbildningstidskrift.

Tryck: Tryckeri AB Federativ

KRUT
utkommer med 4 nr/år, helårsprenumeration 35
kr, lösnummerpris 10 kr. Pg 70 89 89-9
Adress: Missionsvägen 6-14, 161 35 Bromma,
tel: 08/26 01 86 fred. kl. 13-16.

Ansvarig utgivare: Ann Pettersson

Børnemarked

Borgens Forlag, Köpenhamn 1976. (Kommer i svensk översättning på Gidlunds förlag)

Leksaker och leksaksfabrikörers reklam. Lekar, skapande dramatik och barnteater. Bostadsmiljöer, lekplatser och förskolor. Tivoli, cirkus och biografmatinéer. Födelsedagskalas och julklappar. Om sådant handlar en nyutkommen dansk antologi, som heter "Barnmarknad".

Det finns redan gott om böcker om barnpsykologi, barnuppfostran, barnkultur. Fallet med de flesta är att de handlar om barn i största allmänhet.

Ett barn i största allmänhet existerar inte. Först med den utvecklade kapitalismen blir barndomen en klart avgränsad, lång period, med vattentäta skott skild från de vuxnas och arbetslivets villkor. Barnens arbetskraft blir värdelös. Föräldrarnas liv klyvs i arbetstid och fritid, där fritiden och famil-

jen ska tillfredsställa alla de behov arbetet lämnar otillfredsställda. Att barnen så bryskt stängts ute från vuxenlivets villkor, har skapat problem för det borgerliga samhället: De flesta ungar saknar möjlighet att direkt, genom egna erfarenheter, lära sig hur vuxna lever och arbetar utanför hemmets fyra väggar. Därför måste de på annat sätt läras upp till lönearbetare, samhällsmedborgare, konsumenter. Den träningen, som brukar kallas socialisation, sker i familjen, framför teven, i köpcentrum, bland kamraterna, på dagis, i skolan. Vilken slags påverkan ungarna utsätts för, och hur de reagerar, hänger nära samman med deras skiftande klassbakgrund. Några barn i största allmänhet existerar inte.

Nu finns det förstås åtskilligt vettigt skrivet om hur barn socialiseras in i det borgerliga samhället, och om de olika villkoren för barn ur skilda sociala klasser och skikt, men nästan

allt handlar antingen om familjen, språket eller skolan. Vi vet ännu förbluffande litet om hur allt annat formar barnen: lekar, teve, reklam, musik, sport, kläder, normerna i kamratgäng. Och det blir fatalt tex för oss lärare: Det är ju en självklarhet att, för att eleverna verkligen ska lära sig något, så måste skolarbetet ta sin utgångspunkt i deras erfarenheter och i den verklighet som är deras egen. Det är dock lättare sagt än gjort, vi lärare har oftast rätt ytliga och tillfälliga kunskaper om sammanhangen i den verklighet som är elevernas. Det gäller alldeles särskilt arbetarbarrens verklighet. Bla därför behövs böcker som Børnemarked.

Den inledande artikeln av Agnete Diderichsen, "Kapitalismens barn – Om barns liv och personlighet", är en ovanligt lättläst och bra framställning av hur socialisationen går till och hur kapitalismens mekanismer

slår in i barnens värld. Därefter följer ett tiotal bidrag av skiftande karaktär, som har det gemensamt att de utgår från konkreta exempel, inte från allmänna teorier, samt att de avslutas med strategiska överväganden om hur vi ska kunna öppna moteld mot det borgerliga utbud som bombarderar barnen. Men författarna serverar inga färdigstökta strategier för motstånd och alternativ, "Framförallt eftersom varje strategi av det slaget måste utformas **konkret**, dvs i förhållande till ett alldeles bestämt media-utbud och i förhållande till en alldeles bestämd, avgränsad barngrupp som vi känner väl till." (s12)

Det är i stället analysen och kritiken som är Børnemarkeds styrka. Här kan jag bara antyda några tankegångar som löper genom många av bidragen.

- Så länge kapitalismen består, är det utopiskt att tro på möjligheten att i grunden ändra på det sätt på vilket tex leksaksindustrin eller den kommersiella filmbranschen fungerar. Därför finns det grovt sagt två ting att göra: dels att påverka barnens medvetenhet, så att de får distans till, och blir medvetna om motsättningarna i det reaktionära utbudet, dels att arbeta för alternativ.

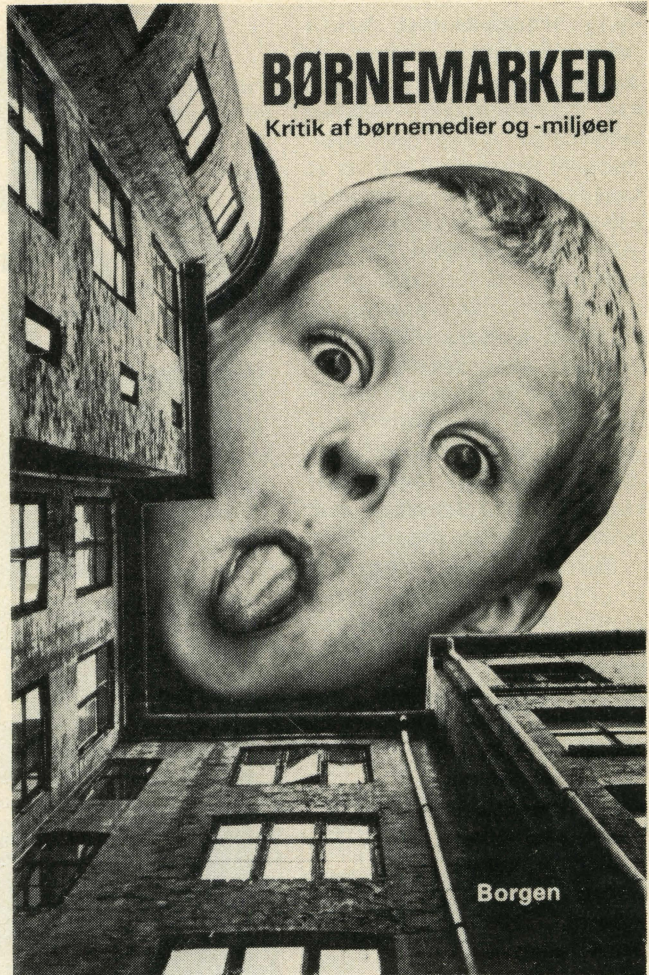
- Reklamen, medvetandindustrin etc **skapar** egentligen inga behov, utan förvränger och slår mynt av behov som redan finns: behov av trygghet, kärlek, självbekräftelse, gemenskap. Det är en viktig insikt, som på senare år framför andra Wolfgang Fritz Haug aktualiserat (Haug's bok Kritik av varuestetiken finns på svenska). Det räcker alltså inte med att kritisera prylsamhället, eller att leta fram köns- eller rasfördomar eller fascistoida värderingar i mediaindustrins produkter. För att begripa det fascinerande

hos dessa produkter, och för att kunna skapa motstrategier, måste vi försöka få grepp om vilka faktiska behov de utnyttjar. Ofta är det strängt taget inte varorna som marknadsförs, utan **löften om behovstillfredsställelse** – löften som inte infrias: Barbiedockan lovar identifikation med vuxenvärlden, men kan förstås inte göra något åt klyftan mellan barn och vuxna. Så köp en docka till!

- Ett kännemärke för den dominerande borgerligt-huma-

BØRNEMARKED

Kritik af børnemedier og -miljøer

nistiska pedagogiken är, att det välanpassade barnet ur borgarklassen eller mellanskikten görs till norm för hur **alla** barn borde utvecklas: individualistiskt och prestationsinriktat, inställt på att släta över snarare än att avtäckta och bearbeta motsättningar osv. Det gäller tex den drama-tradition där Brian Way är det stora namnet, vilket Karen Borgnakke visar i en artikel som skulle göra nytta i den svenska debatten om skapande dramatik i skolan.

• Inom i första hand förskolepedagogiken är synen på barns utveckling på väg att snabbt förändras. Den tidigare satsningen på kreativitet och "fri" personlighetsutveckling får stryka på foten. Nu betonas i stället vikten av tidig och systematisk intellektuell träning, närmare bestämt ska ungarna drillas i att behärska språk och begreppsapparat. Om du sett "Fem myror är fler än fyra elefanter" i teve, eller om du tagit del av barnstugeutredningens program, så vet du precis vad det är fråga om: barnen ska så tidigt som möjligt behärska talbegreppen, bokstäverna och begrepp som 'större än' / 'mindre än', 'framför' / 'bakom', 'yt- och volymbegrepp osv. Leksaksfabrikörerna och förlagen är förstas inte sena att nappa.

Den här pedagogiska riktningen kan kritiseras för att träna ungarna i ett abstrakt sätt att laborera med begrepp, fjärran från sociala sammanhang. Vidare är det tvivelaktigt om den lever upp till sina kompensatoriska ambitioner, dvs det är tvivelaktigt om den här sortens träning verkligen hjälper barn med sämre utgångsläge hemifrån att hämta in de mer privilegierade barnens försprång. Det finns undersökningar som tyder på att försprånget tvärtom ökar, att alltså de redan från början privilegierade barnen är de, som får mest ut av träningen. Själva grunden för kompensatoriska undervisningsprogram är tvivelaktigt, eftersom sk underprivilegierade barns beteende inte är "brister" rätt och slätt, som ska rättas till, utan fullt förklarliga följder av familjens materiella och sociala situation. De sk underprivilegierade barnen (dit brukar de flesta arbetarbarn räknas) kan fungera adekvat i den miljö som är deras egen, och man hamnar alldeles vilse om man betraktar dem som nå-

gon slags ofullgångna mellan-skiktetsbarn.

Så här snabbt presenterad verkar kanske Børnemarked skriven av ett gäng missusamma glädjedödare. Så är det inte, i förordet varnar författarna för mediapuritanism:

Man kunde föreställa sig att den, som i stort sett instämde i vår kritik av mediernas förborgerligande effekt, sen hårdnackat skulle undanhålla sina barn reaktionära upplevelser av film, teve, teater, massmusik osv, flytta från villan till en tvårummare och avskaffa barnens födelsedagar för att i stället samla krafter till den årliga högtidligheten på Karl Marx' dödsdag.

Det är inte precis dit vi vill med den här boken.

Nej, som Søren Vinterberg skriver i den avslutande artikeln: "skoj och skratt och uppror mot vardagslunken är en del av vår revolutionära potential." Det gäller att bli klar över de borgerliga tendenserna i det ut-

bud som öses över barnen, och det gäller att förstå och göra bruk av det fascinerande i en del av detta utbud. Det gäller att visa på kapitalismens motsättningar, men att göra det på ett lustfyllt sätt. Och visst är det möjligt:

Teatergruppen "Solvagnen" har visat, hur man tex kan återerövra jultomtens givmildhet från kommersialiseringen: Den 20 december 1974 började 20-30 tomtar i Magasin du Nord/Köpenhamns motsvarighet till NK/att rundhänt dela ut gåvor till varuhusets kunder, direkt från disken:

"Direktionen har - medveten om de ekonomiska kristiderna och penningknappheten hos befolkningen - beslutat att dela ut en del av företagets överskott till dem, som skapar överskottet: kunderna". Så löd julens talesmans glada, givmilda budskap, till lika stor överraskning för kunderna som för direktionen.

Donald Broady

KLASSAMHÄLLET OCH DET FRIA UTRYMMET

"Jämlikhetsmyt och klassherravälde": titeln på Lundberg-Selander-Öhlunds antologi (Cavefors 1976. Ca 49:-) anger rätt klart bokens tema. "Skola och utbildning i senkapitalistiska samhällen" ses ofta som instrument för social utjämning. I praktiken är deras uppgift främst att bevara det rådande systemet.

Det här låter kanske abstrakt. Och mycket i boken är inte heller så lättillgängligt. Men den är viktig.

Skolan som klassamhälle

Ett bra sätt att komma in i boken är att starta med Nell Keddies bidrag "Klassrumskunskap". Hon har byggt sin uppsats på observationer i klasser som motsvarar svenskt högstadium (secondary comprehensive school). Eleverna är uppdelade på tre nivåer - A, B och C - "efter intellektuell förmåga". (Jämför Britt Mogårds önskan om nivågruppering i svenska

KRUT – Kritisk Utbildningstidskrift

- Analyser av utbildningsfrågor i ett samhällsperspektiv
- Erfarenheter från kampen för att förändra samhället och skolan
- Anslagstavla för bl a skolarbetarorganisationer
- Presentationer av väsentlig litteratur om utbildning – samhälle

Ur Innehållet:

Den dolda läroplanen
Det händer i klassrummet
Hur barnen svarar på skolans krav
Skyll inte på lärarna
Lärarnas yrkessjukdom
Skolklassen som socialt system
Vad får man inte lära sig i skolan?
Kakmonstret och den
kompensatoriska pedagogiken

KRUT 2 kommer i maj och handlar om dialogpedagogik

”DIALOG” och ”FRIGÖRANDE PEDAGOGIK”

är ord som missbrukats svårt i den etablerade skoldebatten och i statliga utredningar. Ofta har man varit politiskt aningslös eller medvetet skylt över ojämlikheten i klassamhället. Vi tar upp avskräckande exempel på detta.

Vilka krav ställer Freires pedagogik om man tar den på allvar? Vilka svårigheter har man mött när man försökt tillämpa den i praktiken (Internationellt och i Sverige)? Vilka positiva försök har gjorts med problemorienterad och deltagarstyrd pedagogik?

KRUT 3: Fostran KRUT 4: Lärare

KRUT

ett diskussionsforum och ett redskap för progressiva skolarbetare

4 nr/år, 35 kr/år. GÄRNA STÖDPRENUMERATION pg 70 89 89-9. KRUT, Misslonsv. 6-14, 161 36 Bromma, tel: 08/26 01 86 fred. kl. 13-16.

1635